

«جوان» رویکرد لایحه برنامه هفتم توسعه درباره مشوق‌های مالیاتی حمایتی را واکاوی می‌کند

حذف مشوق‌های مالیاتی صنعت عقبگرد برنامه هفتم است

حذف مشوق‌های مالیاتی صنعت عقبگرد برنامه هفتم توسعه درباره مشوق‌های مالیاتی حمایتی را واکاوی می‌کند

مشوق‌های مالیاتی تولید هر یک با هدف مبتنی بر تحقق حداکثری رفاه اجتماعی و توسعه صنعتی تهیه شده‌اند و حذف یک‌باره آن بدون هیچ توجیه علمی و اقتصادی و با هدف در آمدزایی ضربه بزرگ بر پیکره تولید خواهد زد.
بنا وجود اهمیت فراوان تحقیق و توسعه و به کارگیری از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زیرساخت‌های فناوری در صنعت، به تازگی در برنامه هفتم توسعه با یک عقبگرد آشکار از قوانین بالادستی قبلی نسبت به حذف مشوق‌های مالیاتی اقدام کرده‌است. این اقدام ضد توسعه اقتصادی کشور در حالی در برنامه هفتم توسعه گنجانده شده است که مشوق‌های هدفمند مالیاتی نظیر اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، در بسیاری از کشورهای دنیا تجربه شده است و موفقیت‌های بسیار برای ورود فناوری به صنعت و تحقق دانش‌بنیان شدن صنایع به عنوان مهم‌ترین دغدغه رهبری در زمینه صنایع بزرگ کشور داشته است.

■ ■ ■

یکی از محورهای مهم در زمینه تحقق توسعه صنعتی مبتنی بر به کارگیری حداکثری از تحقیق و توسعه، حمایت دولت از سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی است و باعث تحریک صنعت در جهت تأمین مالی تحقیق و توسعه خواهد شد. از همین رو سیاست‌های حمایتی با محوریت مشوق‌های هدفمند مالیاتی از مهم‌ترین ابزار گولتوری توسعه صنعتی با ورود فناوری به دل صنعت است؛ سیاست مهمی که بعد از دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات توسعه صنعتی و مدل‌های رشد شد و گام بزرگی در جهت تحقق نیاز فوارانه صنعت بوده است.

سیاست اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه با تجربه موفق در زمینه ورود فناوری به صنعت از جمله اصلی‌ترین حمایت‌های دولت با محوریت مشوق‌های هدفمند مالیاتی بوده است. اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه برای اولین بار در سال ۱۹۸۱ به عنوان یک ماده موقت قانون مالیات‌بازیابی اقتصادی در ایالات متحده معرفی شد. این اعتبار در سال ۱۹۹۶ به عنوان بخشی از قانون حمایت از مشاغل کوچک دائمی شد. از آن زمان، اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه چندین بار گسترش و اصلاح شده است تا برای مشاغل در هر اندازه‌ای قابل دسترسی تر شود و سرمایه‌گذاری بیشتر در فعالیت‌های تحقیق و توسعه تشویق شود. امروزه اعتبار مالیات تحقیق و توسعه در بسیاری از کشورهای جهان از جمله آمریکا، کانادا، بریتانیا و استرالیا در دسترس است و ایران نیز به تازگی این سیاست مهم صنعتی را در قانون جهش تولید دانش‌بنیان به کار گرفته است. به طور کلی استفاده از فناوری در صنعت، شیوه فعالیت کسب و کارها، روش تولید، بازاربایی و فروش محصولات را متحول کرده است. علاوه بر این، فناوری در کسب‌و کارها را کارآمدتر و رقابتی‌تر کرده و منجر به رشد اقتصادی می‌شود. در ادامه به مزایای استفاده از فناوری در صنعت برای تحقق رشد اقتصادی در مدل‌های مختلف رشد می‌پردازیم. همچنین بحث خواهیم کرد که چگونه دولت با سیاست اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه می‌تواند از ورود فناوری به صنعت با تسهیل سرمایه‌گذاری از طریق اعطای اعتبارات مالیاتی تحقیق و توسعه به شرکت‌های بخش خصوصی حمایت کند.

■ **مزایای استفاده از فناوری در صنعت**

اول، فناوری بهره‌وری و کارایی را افزایش داده است. ماشین‌ها و روبات‌های خودکار می‌توانند سریع‌تر و دقیق‌تر از نیروی انسانی کار کنند، که منجر به افزایش بازده و کاهش هزینه‌های تولید می‌شود. علاوه بر این، فناوری مدیریت و تجزیه و تحلیل داده‌ها را آسان‌تر کرده و منجر به تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر و به‌وقتی‌فراپندهای تجاری می‌شود.

دوم، فناوری کیفیت محصولات و خدمات را بهبودبخشیده است. به عنوان مثال، استفاده از فناوری پرینت سه بعدی، تولیدکنندگان را قادر می‌سازد تا محصولات با دقت و صحت

بالاتر تولید کنند و در نتیجه محصولات با کیفیت بالاتری تولید شوند. علاوه بر این، فناوری به کسب‌و کارها این امکان را داده است که محصولات و خدمات خود را برای با آوردن نیازهای منحصربه‌فرد هر مشتری شخصی‌سازی کنند و رضایت و وفاداری مشتری را افزایش دهند. **سوم**، فناوری رقابت‌پذیری را افزایش داده است. کسب و کارهایی که از آخرین فناوری استفاده می‌کنند، نسبت به کسب و کارهایی که این کار را نمی‌کنند، مزیت رقابتی دارند. برای مثال، کسب‌و کارهایی که از رسانه‌های اجتماعی برای بازاریابی استفاده می‌کنند، می‌توانند نسبت به کسب‌و کارهایی که به روش‌های بازاریابی سنتی متکی هستند، به مخاطبان بیشتری دست یابند و با مشتریان تعامل مؤثرتری داشته باشند. علاوه بر این، کسب‌و کارهایی که از هوش مصنوعی (AI) و الگوریتم‌های یادگیری ماشین استفاده می‌کنند، می‌توانند رفتار مصرف‌کننده و روند بازار را برای بهینه‌سازی محصولات و خدمات خود تجزیه و تحلیل کنند و در نتیجه فروش و درآمد را افزایش دهند.

■ **مدل‌ها و فناوری‌های مختلف رشد**

چندین مدل رشد وجود دارد که مشاغل می‌توانند برای تحقق رشد اقتصادی اتخاذ کنند. یکی از محبوب‌ترین مدل‌های رشد، مدل نوآوری محور است که بر اهمیت نوآوری و فناوری در پیشبرد رشد اقتصادی تأکید دارد.

در این مدل، کسب‌و کارها به شدت در تحقیق و توسعه (R&D) سرمایه‌گذاری می‌کنند تا محصولات و خدمات جدیدی را توسعه دهند که نیازهای مصرف‌کنندگان را برآورده کند. مدل رشد فناوری محور یکی دیگر از مدل‌های رشد است که بر اهمیت فناوری در پیشبرد رشد اقتصادی تأکید دارد. در این مدل، کسب‌و کارها برای بهبود محصولات و خدمات، افزایش بهره‌وری و ارتقای موقعیت رقابتی خود، سرمایه‌گذاری زیادی روی فناوری می‌کنند. این مدل به ویژه در صنایعی مانند توسعه نرم افزار و بیوتکنولوژی که در آن فناوری محرک اصلی نوآوری و رشد است، مرتبط است.

■ **حمایت دولت از ورود فناوری به صنعت**

دولت‌ها می‌توانند با حمایت از شرکت‌های بخش خصوصی، نقش مهمی در تسهیل ورود فناوری به صنعت ایفا کنند. یکی از راه‌هایی که دولت‌ها می‌توانند این کار را انجام دهند، اعطای

اقتصاد

سرویس اقتصادی ۸۸۶۹۸۴۳۳

و حید عظیم‌نیا

پرونده

اقتصاد سیاسی

بلندمدت برای کشور است.»

زنگنه خاطر نشان می‌کند: «هر چه تأمین مالی را برای این شرکت‌ها انجام دهیم قطعاً تولیدات آنها می‌تواند جلوی واردات خیلی از محصولات را بگیرد تأمین مالی مقدمه تولید و به ویژه تولید صنعتی است. با تولید صنعتی جلوی خروج ارز از کشور را می‌گیریم و به اهدافمان نیز برای رشد اقتصادی می‌رسیم اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در همین جهت تعریف شده است و برای تحریک صنایع به سمت سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه در قانون ایجاد شده است. در روش‌های جدید توسعه صنعتی، تمرکز بر موضوع توسعه بر مبنای دانش و فناوری یکی از نظریه‌های بسیار جدی است که اعتبار مالیاتی در این جهت قطعاً مؤثر خواهد بود.»

■ **اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه را باید تقویت کنیم و نه تضعیف یا حذف!**

علی جدی عضو کمیسیون صنایع و معادن نیز در گفت‌وگو با «جوان» در مورد سیاست مهم توسعه صنعتی مبتنی بر تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی با اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه و اثرات آن بر شرکت‌های صنعتی می‌گوید: «در قانون حمایت از تولید دانش بنیان مصوب کردیم که اگر شرکت‌های دانش بنیان در حوزه D&R و تحقیق و توسعه بر تجهیزات، محصولات و فرآیند تولید تمرکز و کار کنند که از واردات جلوگیری شود، می‌توانند اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه دریافت کنند.» عضو کمیسیون صنایع و معادن در ادامه با اشاره به اهمیت رفع نیاز فوارانه صنایع و تسهیل تأمین مالی تحقیق و توسعه صنعتی از طریق اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه تأکید می‌کند: «قانون اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه مشوقی برای کسانی است که می‌توانند کار کنند و برای توسعه صنعت و نیازهای که ما داریم، لازم است. با اختصاص این اعتبار مالیاتی برای تحقیق و توسعه نیاز ما به واردات تکنولوژی و دانش در حوزه‌های مختلف عملاً از بین می‌رود و اتفاقاً محصولات و فرآیندهای تولید ما رقابت‌پذیر و صادرات محور می‌شود و امکان عرضه محصولات در بازارهای جهانی را نیز خواهیم داشت.»

وی می‌افزاید: «ما نباید صرفاً بازارهای داخلی را نگاه کنیم، برخی از کشورها دانش برخی از محصولات را که در دنیا استراتژیک است به راحتی به دیگر کشورها نمی‌دهند. با اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه می‌توانیم با تسهیل و انجام دادن تحقیق و توسعه، به این دانش دست پیدا کنیم و اتفاقاً

برای کشور نیز منفعت دارد.»

جدی خاطر نشان می‌کند: «قطعاً قانون جهش تولید دانش بنیان و در آس مواد این قانون، بحث اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در راستای توسعه زنجیره ارزش صنایع و با هدف ورود فناوری به صنعت، جلوگیری‌های از خروج ارز و قطع وابستگی کشور تصوب شده است. ما باید در قانون برنامه هفتم توسعه اعتبار مالیاتی را تقویت کنیم و این‌گونه آن را تضعیف یا حذف کنیم. اهمیت اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در افزایش هزینه کرد D&R بسیار مهم است و نتایج آن کاملاً مشخص است و باید در برنامه هفتم توسعه نیز بر آن تأکید کنیم و حتی به عنوان یک شاخص مهم در زمینه هزینه کرد تحقیق و توسعه در صنعت چشم‌اندازی برای آن تعریف کنیم. مثلاً در برنامه بگویم ما باید در پایان برنامه به جای برسییم که هزینه کرد در زمینه تحقیق و توسعه صنعتی افزایش یابد و واردات تجهیزات و فرآیندهای تولید در بخش‌هایی که توسعه زنجیره ارزش به وسیله اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه انجام شده است، به نقطه‌ای برسد که قطع وابستگی اتفاق بیفتد.»

■ **جمع بندی**

به نظر می‌رسد در صورت تصویب، بند ج ماده ۲۷ لایحه برنامه هفتم توسعه در یک تهدید بزرگ برای بخش مولد اقتصاد تبدیل خواهد شد و به جای اینکه به پایه‌های مالیاتی بر سوداگری و بخش غیرمولد تمرکز شود، اندک ران تنفس بخش مولد اقتصادی نیز بدون هیچ اصل اقتصادی و صرفاً با دید در اندامزی بیشتر برای دولت به حذف همه مشوق‌های مالیاتی حمایتی از تولید بسته خواهد شد. از همین رو یکی از محورهای مهم مجلس شورای اسلامی در جهت کمک به بخش مولد اقتصاد اصلاح این‌سند غلط در برنامه هفتم توسعه است.

بانک‌ها، هلدینگ‌ها و صندوق‌ها مایل هستند که نسبت به آنها تأمین مالی انجام دهند.»

وی تأمین مالی شرکت‌های دانش بنیان را برای توسعه صنعتی کشور لازم می‌داند و می‌افزاید: «مهم‌ترین مانع سر راه راه شرکت‌ها جهت اجرای تحقیق و توسعه صنعتی، تأمین

استراتژی‌آپ‌های فناوری و کسب‌و کارهای کوچک‌بودجه تأمین کنند. این فرصت‌های تأمین مالی می‌تواند به استراتژی‌آپ‌ها و کسب‌و کارهای کوچک کمک کند فناوری‌های جدید را توسعه داده و تجاری‌سازی کنند و منجر به افزایش رشد اقتصادی شود. در نتیجه فناوری باعث افزایش بهره‌وری و کارایی، بهبود کیفیت محصولات و خدمات و افزایش رقابت شده است. دولت‌ها می‌توانند با ارائه اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، تأمین مالی برای استراتژی‌آپ‌های فناوری و کسب‌و کارهای کوچک و مقررات قانونی از ورود فناوری به صنعت حمایت کنند. با تسهیل سرمایه‌گذاری در فناوری و نوآوری، دولت‌ها می‌توانند به کسب‌و کارها کمک کنند تا رشد اقتصادی خود را تحقق بخشند و اطمینان حاصل کنند که اقتصاد آنها در دنیای دیجیتال فرآیندهای رقابتی باقی می‌مانند.

■ **اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه مهم‌ترین ابزار تأمین مالی تحقیق و توسعه**

محسن زنگنه سخنگوی کمیسیون تلفیق لایحه برنامه هفتم توسعه در گفت‌وگو با «جوان» در مورد اعتبار مالیاتی برای شرکت‌های که در حوزه طرح‌های صنعتی کار می‌کنند، می‌گوید: «ما هر چه بتوانیم منابع مورد نیاز شرکت‌های دانش بنیان را در اختیار این شرکت‌ها قرار دهیم، به همان نسبت سرمایه‌گذاری کردیم، یکی از معضلات و مشکلات شرکت‌های دانش بنیان که مانعی بر سر راه توسعه آنها نیز است تأمین مالی است و چون شرکت‌های با ریسک بالا هستند معمولاً کمتر سازمان‌های تأمین‌کننده مالی مثل

علی جدی عضو کمسیون صنایع و معادن مجلس

«قانون اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه مشوقی برای کسانی است که می‌توانند کار کنند و برای توسعه صنعت و نیازهای که ما داریم، لازم است. با اختصاص این اعتبار مالیاتی برای تحقیق و توسعه نیاز ما به واردات تکنولوژی و دانش در حوزه‌های مختلف عملاً از بین می‌رود و اتفاقاً محصولات و فرآیندهای تولید ما رقابت‌پذیر و صادرات محور می‌شود و امکان عرضه محصولات در بازارهای جهانی را نیز خواهیم داشت.»

تجربه موفق جهان در هدایت منابع مالی صنعت به سمت تحقیق و توسعه

■ **سیاست اعتبار مالیاتی در ایران**
سیاست اعتبار مالیاتی در ایران به منظور تشویق تحقیق و توسعه و نوآوری نیز نظر گرفته شده است. در ایران، برخی از سیاست‌های اعتبار مالیاتی که می‌تواند برای این منظور استفاده شود، عبارت‌اند از:

۱- **معافیت مالیاتی برای هزینه‌های تحقیق و توسعه:** شرکت‌ها و سازمان‌ها در ایران می‌توانند هزینه‌های مرتبط با تحقیق و توسعه را از مبلغ قابل مالیات خود کسر کنند و در نتیجه کمتر مالیات پرداخت کنند. این معافیت می‌تواند شامل هزینه‌های مربوط به مطالعات، تجهیزات، مواد مصرفی، محصولات نوآورانه و هزینه‌های نیروی انسانی باشد.
۲- **تسهیلات مالی و اعتباری:** دولت ایران ممکن است به شرکت‌ها و سازمان‌ها تسهیلات مالی و اعتباری ارائه دهد تا در تحقیق و توسعه و نوآوری سرمایه‌گذاری کنند. این تسهیلات می‌تواند شامل وام‌های بازرداشت‌پذیر با نرخ کم، گران‌توا و سرمایه‌گذاری‌های عمومی باشد.

۳- **معافیت مالیاتی برای اشتراک‌گذاری فناوری و دانش فنی:** در صورتی که شرکت‌ها و سازمان‌ها در ایران فناوری و دانش فنی خود را با دیگران به اشتراک بگذارند، ممکن است معافیت مالیاتی دریافت کنند. این تشویق به همکاری و اشتراک‌گذاری فناوری باعث تسریع در فرآیند تحقیق و توسعه می‌شود.

این نکته حائز اهمیت می‌باشد که سیاست‌های اعتبار مالیاتی در ایران ممکن است متغیر باشند و می‌توانند با گذر زمان و تغییر قوانین مالیاتی تغییر کنند. همچنین، توجه به شرایط فعلی قوانین مالیاتی و مشاوره با متخصصان حوزه مالیاتی و همچنین فعالان اقتصادی و فعالان بنگاه‌های

که در سال ۲۰۲۰ رایج‌ترین شیوه حمایت مالیاتی از تحقیق و توسعه بنگاه‌های اقتصادی در کشورهای عضو این سازمان، اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه است که ۲۱ کشور عضو سازمان مذکور از آن برای حمایت از تحقیق و توسعه بهره‌مند شدند. سیاست‌های اعتبار مالیاتی در کشورهای جهان بسته به شرایط، اولویت‌ها و استراتژی‌های هر کشور ممکن است متفاوت باشند. در زیر، به برخی از تجربه‌های سیاست اعتبار مالیاتی در چند کشور مختلف اشاره خواهیم کرد:

۱- **آمریکا:** در آمریکا، برنامه‌های مالیاتی متعددی برای تشویق تحقیق و توسعه و نوآوری وجود دارد. این برنامه‌ها شامل معافیت مالیاتی برای هزینه‌های تحقیق و توسعه، اعتبار مالیاتی برای سرمایه‌گذاری‌های فناورانه و ارائه تسهیلات مالی و اعتباری به شرکت‌ها برای تحقیق و توسعه است.

۲- **ژاپن:** سیاست‌های مالیاتی برای تشویق تحقیق و توسعه در ژاپن، تمرکز زیادی بر بخش‌های فناوری و تحقیق و توسعه دارد. این کشور تسهیلات مالی و اعتباری به شرکت‌ها برای تحقیق و توسعه و نوآوری، تسهیلات مالی و اعتباری به شرکت‌ها برای تحقیق و توسعه و ارائه تسهیلات مالی به شرکت‌ها برای تحقیق و توسعه است.
۳- **آلمان:** بسیاری از تشویق تحقیق و توسعه و نوآوری، سیاست‌های مالیاتی متنوعی در کشور آلمان وجود دارد. این سیاست‌ها شامل کسر هزینه‌های تحقیق و توسعه از درآمد مشمول مالیات، ارائه تسهیلات مالی برای درآمدهای مرتبط با تحقیق و توسعه، و معافیت مالیاتی برای شرکت‌ها برای تحقیق و توسعه است.
۴- **فرانسه:** دولت فرانس می‌تواند به عنوان امتیازی در اختیار شرکت‌های دانش بنیان قرار گیرد. به عبارتی با توجه به عدم پرداخت مالیات توسط شرکت‌های مذکور این نقدینگی می‌تواند به عنوان ابزاری در راستای پیشبرد اهداف مورد نظر این شرکت‌ها قرار گیرد.

■ **سیاست اعتبار مالیاتی در کشورهای جهان**

بررسی گزارشات بین‌المللی، در رابطه با گستردگی انواع مشوق‌های مالیاتی رایج تحقیق و توسعه در ۲۷ کشور عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) نشان می‌دهد

دکتر مهندسی مالی و استاد دانشگاه

است که نتیجه آن ایجاد محصولات نهایی خواهد بود. در راستای سیاست‌های افزایش درآمد نیز برای ایجاد کاهش خام‌فروشی برخی شرکت‌ها که نتیجه آن کاهش اشتغال و سطح درآمدهای دولت و فعالان اقتصادی بخش خصوصی است، باید سیاست‌های مؤثری را در جهت دستیابی به اهداف توسعه فناوری و افزایش و ارتقای سطح تکنولوژی و دانش در بخش‌های مختلف اقتصادی که منجر به محصولاتی نهایی با قیمت و کیفیت مناسب و قابل رقابت با محصولات مشابه خارجی در داخل است، اتخاذ نمود که از جمله این سیاست‌ها بر خورداری شرکت‌های دارای فعالیت‌های تحقیق و توسعه از مشوق‌های مالیاتی مانند اعتبار مالیاتی است.

در حالی که تخصیص اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه به طور گسترده در کشورهای توسعه یافته استفاده می‌شود، استفاده از آنها در کشورهای در حال توسعه کمتر رایج است. این امر تا حدی به دلیل این واقعیت است که کشورهای در حال توسعه اغلب فاقد منابع و زیرساخت‌های لازم